

Naivno mladeniško spontanost sprejema dvor kot burko, nenevarno in nevsakdanjo predigro, ki ji bo sledil Enejev prihod in sprejem. Novo nastalo razmerje med Didono in Enejem, trenutni izbruh »čustev«, preračunljiva izrabljanja ljubezenskega partnerja za uresničevanje svojih vizij sveta, načrtov, zadostitev trenutnega vzgiba domišljije, so bistvene sestavine kratkega, bežnega odnosa. Ivanka Hergold ne spreminja v mitskem razmerju Didona-Enej usodnega projekta, znanega že iz Eneide: Enej bo moral Kartagino zapustiti, ustanoviti novo mesto, Didona

že računa z razširitvijo svojih trgovskih zvez in s tem krepitvijo svojega vladajočega položaja. Enej je pravo sredstvo v pravem trenutku proti staremu Hiarbasu. Mehanizem sprotnega uravnavevanja preračunljivih razmerij deluje brez napake. Hanonova nova vloga se iz prvotne posredniške (med Didono in Hiarbasom) le nekoliko spremeni: poveljnik kartažanske vojske preverja novo razmerje med Enejem in Didono s perspektive možnosti, kako bi se sam uveljavil. Enej ni stari Hiarbas v agoniji, njegov navidezni konformizem ne pozablja na dolžnost bližanja k cilju, ki je bolj malo v zvezi s Kartagino in Didono. Hanonov taktični projekt je dovolj zvit in hkrati preprost: Enej bi s svojo vojsko obvaroval Kartagino pred Hiarbasom, nato pa nadaljeval pot k svojemu cilju, tako da bi ostala Kartagina z Didono le epizoda na Enejevi poti. Hanonov cilj je, kot je spoznal po vseh razmerjih, en sam: Didona, oblast. Konec teksta je epilogen: Enejevo ladjevje zapusti Kartagino, Hiarbas umre, prav tako Didona, močnejši vojski in Kartagini vlada Hanon.

Hergoldin tekst aktualizira znan mit. Didona, Hiarbas, Ana, Hanon, Enej ostajajo znotraj znane fabulativne sheme, zato sta fabulativnost in meditativnost osrednja konstituenta teksta. Kljub mitološki podlagi tekst ne učinkuje arhaično, prej sodobno: ubesedeni mit-

ski liki so sodobni nejunaki, egocentrični preračunljiveži, izločeni iz slehernih moralno-etičnih vrednostnih sistemov. Humanistično normativnost je nadomestila koruptivnost, preračunljivost, pridobitniška spletkarja. Bistvo sveta ostaja nespremenjeno-razlike med mitom in zunajmitskim profilom sveta ni. Literatura Ivanke Hergold funkcioniira tradicionalno antropocentrično, vendar s to redko potezo v slovenski literaturi, da aktualizira bralcu zelo znan mit in mu s tem ponuja diahrono vizije sveta in življenja.

MARIJ ČUK, ŠUMENJE MODREGA PRAHU

Mladinski tržaški pesnik Marij Čuk se je s prvo samostojno publikacijo predstavil slovenski kulturni javnosti leta 1973 v Pesniških listih 13, ki jih uspešno izdajata Založništvo tržaškega tiska in založba Lipa. Deset listov obsega devet samostojnih, z naslovom določenih tekstov. Liste uvaja grotesknosatirično Potovanje po mistični poti ali kako je postal Janez srečni mož. V nadaljevanju listov stopa v ospredje motiv morja in človekovega položaja ob njem: (Zaton, Uničenje, Playa de oro), motiv človekove eksistence v hierarhizirani pojavnosti sveta (Kralj bik, Jacques Anquetil), motiv človekove osamljenosti in nemoči v svetu (Gledam) motiv iskanja bivanjske trdnosti (Važnost rešitve). Pesniške liste končuje Sonet bridkosti (Milanu Jesihu) z nečlenjeno zvočno samostalniško igro, kopičenjem rimajočih se leksemov v znanem Jesihovem ludističnem stilu. Čukovi pesniški listi še ne kažejo na izrazitejši pesniški profil in ustvarjalno moč.

Druga zbirka, Šumenje modrega mahu, je razdeljena na tri cikle: Šum,

(Marij Čuk, Šumenje modrega prahu. DZS Ljubljana 1974, opremil Rudi Španzel, str. 48)

Modro in Mah. Iz Pesniških listov znani motivi se že v prvem ciklu Šum okrepijo: položaj lirskega subjekta v ubesedenem svetu niha med revolto in prilagodljivostjo, spoznavanjem resnice sveta in njenim iluzionističnim zanikanjem. Stiska subjekta ne dobiva dimenzij mejnih bivanjskih položajev, ampak ostaja v dimenzijah odpiranja svetu, iskanja razmerja med bivanjem in bistvom (Na pomoč, Upornost, Konformizem, Zamenjava). S konvencionalno metaforiko zabrisan motiv morja, položaj človeka ob njem dobiva v posameznih tekstih groteskno-satirične elemente, znane že iz Pesniških listov (Čaj v soboto popoldne, Temni duhovi, Kaj bi bilo sonce brez ljudi).

V drugem ciklu, Modro, postaja položaj ubesedenega lirskega subjekta v svetu določnejši: revolt pesniškega poklica v samoobrambni pesniški akciji (Moja sveta pravica) prehaja v prve močnejše deziluzionistične vizije sveta (Sekira, Sence) in celo umik (Bojna sekira, Obzorje, Črna ženska). Iskanje vrednot ne doseže cilja, zato je nihanje med revolto in umikom, željo po spreminjanju sveta in prilagajanje stanju, svetu v drugem ciklu izrazito (Moj angel, Samotna noč, Želje, Singapur, Vizija razpoloženja). Prvič se v drugem ciklu pojavi precej prikrit motiv ljubezni, iluzionističnih doživljanj sveta (Sveža kri, Zdenki).

V tretjem ciklu, Mah, prehaja položaj lirskega subjekta še določneje v indiferentno sprejemanje sveta po tipajočem spoznanju posameznikove blokade, nemoči v svetu (Skrinja, Nemoč, Indiferentnost, Naš večer), preračunljivi prilagodljivosti (Zaradi denarja, Abeceda).

Tako v Pesniških listih kot v zbirki Šumenje modrega mahu se Marij Čuk ne povzpe do samostojnejšega in izrazitejšega pesniškega izraza, ki bi mogel opazneje vplivati na razvoj sočasne slovenske lirike. Avtor je neizrazit ustvarjalec, motivno in izrazno konvencional-

len. Ubesedeni motivi so neizdelani, brez ustvarjalne volje, ki bi pristajala na določen model sveta in možnost, obliko njegove ubeseditve. Posamezna spoznanja o svetu so že dovolj za umik, kar pomeni, da ideja avtorja ne privablja, pušča ga v negotovosti in eklekticismu. Opaznejša stilna sestavina Čukovega pisanja je groteska in satira, predvsem pa izraba enopomenskih ali šibkih metaforičnih plasti jezika, kar je opazno tako v izboru leksike kot v sintagmاتيki. Čukova zbirka Šumenje modrega mahu je v sočasni slovenski pesniški ustvarjalnosti obrobnegega pomena.

SANDI SITAR, VERONIKA Z DESENIC

Literarna ubeseditve znane teme o deseniški Veroniki* je, kakor lahko izvemo iz spremljajočega obsežnega in dovolj preglednega eseja dr. Matjaža Kmecla, postala ob lepi Vidi najpogostejši predmet literarnega zanimanja piscev različnih dob, nazorov, struj, zvrsti. Skupna lastnost posameznih vizij, že skoraj mita, čeprav ima svojo zgodovinsko trdnost, vzburja bralčevo predstavno moč in jo usmerja vedno k njegovim izvorom, v resnico, v realno obstoječo pojavnost, v zgodovino, čeprav tudi zgodovina ni nič drugega kot besedna aktualizacija, to, kar posameznik vidi, skusi, hoče ali noče videti, spoznati. Izvorni temelj in določenost usmerjata bralčevo zavest v znane kalupe razmerij Friderik, Elizabeta, Veronika, Herman, Ulrik in še kdo, zgrajeta predlogo z možnostjo variacij, nadgradenj, videnj v vedno novih ubeseditvah in ožita domišljajske vzgibe v sistem, zgodovino. Spopadata se mit in čas.

* Sandi Sitar, Veronika z Desenic. Matjaž Kmecl, Esej o deseniški Veroniki, Partizanska knjiga in Orbital-Progres Ljubljana 1974, opremil France Anžel, str. 130.